टोल विकास संस्था गठन, परिचालन तथा सञ्चालन कार्यविधि, २०७९

प्रस्तावनाः

टोल विकास संस्थाहरुले सामाजिक परिचालनका माध्यमबाट यस नगरपालिकाको विकास प्रक्रियामा हालसम्म पुऱ्याएको योगदानलाई अक्षुण राख्दै सामुदायिक प्रयासमा टोलको संस्थागत, सामाजिक तथा आर्थिक विकास, स्थानीय स्तरमा सुशासन प्रवर्द्धन गर्न वडा समितिको मातहत तथा सहयोगीको रुपमा रहने गरी गठन गरिने टोल विकास संस्था र सो संस्थाको कामलाई व्यवस्थित गर्न एवम् बृहत्तर चैनपुरको अवधारणा बमोजिम विस्तारित क्षेत्रमा समेत समुदाय परिचालनका माध्यमबाट समाबेशी, समतामूलक, वातावरणमैत्री दिगो विकास हासील गर्न यस्ता संस्थाहरुको स्थापना तथा सञ्चालनलाई व्यवस्थित एवं प्रभावकारी बनाउन वाञ्छनीय भएकोल स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ११ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी चैनपुर नगरपालिका, नगर कार्यपालिकाको मिति २०७९।०३।१० को बैठकबाट टोल विकास संस्था गठन, परिचालन तथा सञ्चालन कार्यविधि, २०७९ तयार गरी लागु गरिएको छ ।

परिच्छेद-१
प्रारम्भिक

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ

क) यो कार्यविधिको नाम **टोल विकास संस्था गठन, परिचालन तथा सञ्चालन कार्यविधि, २०७९** हुनेछ ।

ख) यो कार्यविधि नगर कार्यपालिकाबाट स्वीकृत भएको मितिदेखि लागु हुनेछ ।

ग) यो कार्यविधि चैनपुर नगरपालिका अन्तर्गत नया गठन हुने टोल विकास संस्थामा लागु हुनेछ ।

२. परिभाषाः विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस कार्यविधिमा,

क) "संस्था" भन्नाले सहरी समाजमा विविध खालका सामाजिक-साँस्कृतिक, स्रोत-साधन परिचालन, वातावरणीय, स्वास्थ्य सरसफाइ तथा विकासमुलक कार्यहरुलाई व्यवस्थित रुपमा परिचालन गर्न निश्चित भौगोलिक सिमाना/क्षेत्रलाई समेटी दफा ४ अनुसार गठन भएको टोल विकास संस्थालाई सम्झनुपर्छ ।

ख) "विधान" भन्नाले टोल विकास संस्थाको विधानलाई सम्झनुपर्छ ।

ग) "कार्य समिति" भन्नाले टोल विकास संस्थाको कार्य समिति सम्झनुपर्छ ।

घ) "पदाधिकारी" भन्नाले टोल विकास संस्थाका अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, कोषाध्यक्ष, सचिव र सदस्यहरुलाई सम्झनुपर्छ ।

ङ) "उपसमिति" भन्नाले कुनै निश्चित कार्य तथा अवधि तोकी गठन गरिएको उपसमितिलाई सम्झनुपर्छ ।

च) "नगर समन्वय समिति" भन्नाले यो कार्यविधिको दफा ९ बमोजिम गठन हुने टोल विकास संस्था नगर समन्वय समितिलाई जनाउंदछ ।

छ) "निर्देशक समिति" भन्नाले टोल विकास संस्थाको नीतिगत र कार्यक्रमगत पृष्ठपोषणका लागि दफा ७ बमोजिम गठन हुने समितिलाई सम्झनुपर्दछ ।

ज) "नगरसभा" भन्नाले यस नगरपालिकाको नगर सभालाई सम्झनुपर्छ ।

झ) "कार्यपालिका" भन्नाले चैनपुर नगरपालिका, नगर कार्यपालिकालाई सम्झनुपर्छ ।

ञ) “ऐन” भन्नाले स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ लाई सम्झनुपर्छ ।

ट) “कार्यमूलक समुह” भन्नाले टोल विकास संस्था गठन नभएको वा टोल विकास संस्थाले नसमेटेको क्षेत्रमा कार्यविधि बमोजिम काम गर्न वा कायम रहेको संस्थाले कुनै क्षेत्र वा टोलमा कार्यक्रम सञ्चालनमा अप्ठ्यारो भएमा निश्चित समयका लागि तदर्थ रुपमा गठन गरिएका समूहलाई सम्झनुपर्दछ ।

ड) “स्थानीय तह” भन्नाले चैनपुर नगरपालिकालाई सम्झनुपर्दछ ।

३.उद्देश्य :यस कार्यविधि बमोजिम गठन हुने टोल विकास संस्थाहरुको संस्थागत, सामाजिक, आर्थिक तथा वातावरणीय विकासका लागि देहाय बमोजिमको उद्देश्य हुनेछ ।

क) टोल, वस्तीस्तरमा विभिन्न निकायहरुबाट प्रवाह हुने सेवामा टोलवासीको पहुँच अभिबृद्धि गर्ने,

ख) टोलवासीहरुमा उद्यमशीलताको विकास गराई टोलस्तरमा लघुउद्यमको सिर्जना, विकास र प्रवर्द्धन गर्ने,

ग) टोल वस्तीस्तरमा समानता, समताको भावना जागृत गराउने, आपसी सद्भाव, समझदारी, समन्वय र मेलमिलाप कायम गराउने,

घ) आर्थिक, सामाजिक सवालमा सवै टोलवासीहरुलाई निर्णय प्रक्रियामा समान अवसर र अधिकार प्रदान गर्ने,

ङ) टोलको सामाजिक कार्यमा पारदर्शिता कायम गरी सुशासनलाई बढावा दिने,

च) वस्ती, टोलस्तरमा सवै संस्थाहरुको प्रवेशद्वारको रुपमा टोल विकास संस्थालाई विकास गर्दै विभिन्न निकायहरुबाट सञ्चालन हुने विकास कार्यमा सहयोग गर्ने,

छ) टोल विकास संस्थालाई नगर एवम् वडाको सहयोगी संस्थाको रुपमा विकास गरी सहभागितात्मक योजना तर्जुमा, अनुमगन एवम् मूल्याङ्कन प्रक्रियामा सहभागी गराउने,

ज) टोलका सदस्यहरुमा गरिवीलाई निश्चित आधारमा वर्गीकरण गरी तिनीहरु अभिलेख तय गर्ने,

झ) टोलको समग्र विकासका लागि कार्यक्रमहरु तय गर्ने,

ञ) वातावरणमैत्री तथा बालमैत्री नगर घोषणा गर्न आवश्यक सहयोग गर्ने,

ट) टोल स्थरका झैझगडा टोल विकास संस्था मार्फत मेलमिलाप गराउने,

ठ) टोल विकास संस्था मार्फत डाटा संकलन गर्ने ।

ड) नगर तथा वडा वाट स्वीकृत योजना तथा कार्यक्रमहरु टोल विकास संस्था मार्फत कार्यन्वयन गर्न सकिने छ ।

परिच्छेद - २

गठन, दर्ता, नविकरण /सूचीकृत तथा काम, कर्तव्य र अधिकार

४. टोल विकास संस्थाको गठन : टोल विकास संस्थाको गठन देहाय बमोजिम हुनेछः

क) यस नगरपालिका क्षेत्रका वस्तीहरुको निश्चित भौगोलिक क्षेत्रभित्रका टोल तहमा रहेका घरपरिवारका सदस्यहरुबाट टोल विकास संस्थाको गठन गरिनेछ।

ख) निश्चित भौगोलिक क्षेत्रभित्र र टोलवासीहरुको बृहत भेलाबाट एक तदर्थ समिति गठन हुनेछ। तदर्थ समितिले चारकिल्ला सिमाना किटानी साथ टोल विकास संस्था गठनका लागि नगरपालिकामा वडा समितिको सिफारिस सहित सहमति मागको निवेदन दिनु पर्नेछ। संस्था गठनका लागि नगरपालिकाबाट सहमति प्राप्त गरेको मितिले बढीमा ३ महिनाभित्र सवै घरधुरीको लगत तयार गरी सदस्यता एकिन गरी साधारण भेला आयोजना गरी संस्थाको विधान स्वीकृति, कार्यसमिति गठन सम्बन्धी निर्णय गरी संस्था दर्ताका लागि नगरपालिकामा निवेदन दिनु पर्नेछ। निर्देशक समितिको निर्णयानुसार नगरपालिकाले संस्थाको विधान अनुमोदन गरी संस्था दर्ताको प्रमाण पत्र उपलब्ध गराउने छ।

ग) टोल विकास संस्थाको कार्यसमितिको कार्यकाल ३ वर्षको हुनेछ।

घ) टोल विकास संस्थाको चारकिल्ला सिमाना एकिन गर्न र दोहोरो नपर्न सिमा जोडिएका टोल विकास संस्थाको सहमति लिन सकिनेछ।

ङ) टोल विकास संस्था गठन गर्दा सकेसम्म टोलका सम्पूर्ण घरधुरीलाई एक घर एक सदस्यको रुपमा समेट्नु पर्दछ। सो सम्भव नभए कम्तीमा ८० प्रतिशत घरधुरी सहभागी गराई टोल विकास संस्था गठन गर्न सकिनेछ। टोल विकास संस्थामा सहभागी भएका सदस्यहरुमध्ये कम्तिमा ५० प्रतिशत महिला आवद्ध गराउनु पर्नेछ।

च) टोल विकास संस्थाको व्यवस्थापन ढाँचालाई स्पष्ट पार्न **अनुसूची-१** मा उल्लेखित नमूना विधानका आधारमा टोल विकास संस्थाको विधान तयार गर्नु पर्नेछ।

छ) समन्वय र मेलमिलाप कायम गराउँदै सामाजिक ऐक्यबद्धता कायम गर्नुपर्नेछ ।

५. टोल विकास संस्थाको दर्ता प्रक्रिया : टोल विकास संस्थाको दर्ता देहाय बमोजिम हुनेछः

क) टोल विकास संस्थाको बैठकमा सर्वसम्मत निर्णय गराई नगरपालिकामा दर्ता गर्नु पर्ने छ। उक्त संस्था दर्ता गर्दा रु १००० र प्रत्येक वर्ष नविकरण गर्दा रु ५०० लाग्नेछ। टोल विकास संस्थालाई नगरपालिकामा दर्ता गर्दा पेश गर्ने निवेदनको नमूना **अनुसूची-२** मा उल्लेख गरिएको छ। टोल विकास संस्थाको निर्णय गरी दर्ताका लागि निवेदन पेश गरेमा नगरपालिकाले निर्देशक समितिको निर्णयानुसार **अनुसूची-३** बमोजिमको टोल विकास संस्था दर्ता प्रमाण-पत्र प्रदान गर्नु पर्नेछ।

ख) टोल विकास संस्थाले यस कार्यविधि बमोजिमका उद्देश्य विपरित कुनै काम गरेमा वा प्रचलित कानुनले गर्न नपाउने कार्य गरेमा नगरपालिकाले टोल विकास संस्थाको दर्ता खारेज गर्न सक्नेछ । दर्ता खारेज भएपछि सो स्थानमा नयाँ टोल विकास संस्था गठन हुनेछ ।

६. **टोल विकास संस्थाको काम, कर्तव्यहरुः** यस कार्यविधिमा अन्यत्र लेखिएदेखि बाहेक टोल विकास संस्थाको काम, कर्तव्य र अधिकारहरु देहाय बमोजिम हुनेछ :

क) टोलमा धनी, गरिबको भावना हटाई सवै सदस्यहरुलाई निर्णय प्रक्रिया र स्रोतमा समान अधिकार प्रदान गर्ने,

ख) विभिन्न सरकारी एवम् गैरसरकारी निकायहरुसँग सुमधुर सम्बन्ध स्थापित गरी टोलको विकासका लागि सहजीकरण गर्ने,

ग) टोलमा उद्यम विकाससँग सम्बन्धित योजनाहरु सञ्चालन गर्न आवश्यक सहजीकरण गर्ने,

घ) टोलमा सडक,ढल लगायतका पूर्वाधार तथा सार्वजनिक सेवा सञ्चालनमा नगरपालिकाको सहमतिमा संस्थाको निर्णयानुसार सेवा शुल्क लिने,

ङ) टोलको विकासका लागि विभिन्न स्रोतबाट प्राप्त स्रोतको उच्चतम् सदुपयोग गर्ने,

च) टोलको सामुहिक समस्या पहिचान गरी प्राथमिकताको आधारमा टोल विकास योजना तर्जुमागर्ने

छ) एच.आइ.भी. ⁄एडस, अन्धविश्वास, जातीय विभेद, लागु औषध दुर्व्यसन, बालबिबाह, बहुबिबाह जस्ता सामाजिक समस्याहरुको पहिचान गरी सुधारका कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्ने,

ज) टोलको आर्थिक तथा सामाजिक तथ्याङ्क अद्यावधिक गर्न सूचना अभिलेख राख्ने,

झ) सहभागितात्मक योजना तर्जुमा गर्दा प्राथमिकताको आधारमा आयोजनाहरुको पहिचान गरी वडामा सिफारिस गर्ने,

ञ) टोलमा विभिन्न सरकारी तथा गैर सरकारी निकायहरुबाट प्राप्त योजनाहरुको अनुगमन गरी पृष्ठपोषण प्रदान गर्ने,

ट) टोलमा विभिन्न सरकारी तथा गैरसरकारी संस्था मार्फत प्राप्त हुने कार्यक्रमहरु टोल विकास संस्था मार्फत सञ्चालन हुने वातावरण सिर्जना गर्ने,

ठ) आफ्नो वडा तथा टोललाई वातावरणमैत्री तथा वालमैत्री बनाउने खालका कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्ने,

ड) टोलमा भवन निर्माण मापदण्ड, सामाजिक सुरक्षा भत्ता आदि सामाजिक सरोकारका विषयमा चेतनामूलक कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्ने,

ढ) टोलमा रहेका सार्वजनिक, पर्ति, ऐलानी आदि जग्गाको संरक्षणमा नगरपालिकालाई सहयोग गर्ने,

ण) नगरपालिकाको राजस्व परिचालनका लागि सहयोग प्रदान गर्ने,

त) संस्थामा प्राप्त रकम संस्थाको नीति बमोजिम रकम खर्च गर्ने, लेखा राख्ने र लेखापरीक्षण गराउने,

थ) नगरपालिकासँग भएको समझदारी अनुसारका अन्य कार्यहरु गर्ने ।

द) संस्थाका सदस्यहरुको आर्थिक बृद्धि तथा हितका लागि बचत कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।

ध) नगरपालिका कार्यलयले मागेको बखत तत्थ्याङ्क उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

न) आफ्नो टोल भित्र संचालन भएका उद्योग व्यापार,व्यवसाय दर्ता गर्न वडा तथा नगरपालिका लाई सहयोग गर्ने ।

परिच्छेद - ३
निर्देशक समिति तथा नगर समन्वय समिति

७. निर्देशक समितिको आवश्यकता

चैनपुर नगरपालिका अन्तर्गत गठित टोल विकास संस्थाको कामकार्वाही गठन एवं विघटन, बिधान स्वीकृति, परिमार्जन तथा अनुगमन, मुल्याङ्कन, पुरस्कृत लगायतको कार्य गर्न एक निर्देशक समिति गठन गरिनेछ ।

८.निर्देशक समितिः (१) टोल विकास संस्था गठन गर्न तथा त्यस संग सम्बन्धित विभिन्न कार्यक्रम संचालन गर्न परिचालन तथा व्यवस्थापनका सन्दर्भमा नीतिगत व्यवस्था, वार्षिक कार्ययोजना तर्जुमा, ऋण लगानी तथा व्याज दरमा एकरुपता निर्माण, छाता संस्थाको संस्थागत विकास, श्रोत साधनको पहिचान तथा परिचालन र अन्तर निकाय समन्वय तथा सहकार्य जस्ता बिषयहरुमा पृष्ठपोषण तथा नयाँ टोल विकास संस्था गठनमा सहजीकरण गर्न अभिमुखिकरण गरि मार्ग निर्देशनका लागि देहाय बमोजिम पदाधिकारीहरु रहेको टोल विकास संस्था सञ्चालन तथा परिचालन निर्देशक समिति गठन गरिनेछ ।

(क) नगर प्रमुख	संयोजक
(ख) नगर उपप्रमुख	सहसंयोजक
(ग) प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत,	सदस्य
(घ) सामाजिक विकास समितिको संयोजक	सदस्य
(ङ) नगर सभा सदस्यहरु मध्येबाट नगर प्रमुखबाट मनोनित १ जना महिला १ जना दलित महिला सहित ३ जना	सदस्य
(च) अध्यक्ष, टोल विकास संस्था नगर समन्वय समिति	सदस्य
(छ) प्रमुख सामाजिक विकास शाखा, चैनपुर नगरपालिका	सदस्य सचिव

(२) निर्देशक समितिको वैठक प्रत्येक चार महिनामा एक पटक बस्नेछ । यसका अतिरिक्त आवश्यकताको आधारमा अन्य वैठक पनि वस्न सक्नेछ । साथै यो कार्यविधिको सफल कार्यान्वयनका लागि यस समितिले आफ्नो कार्यविधि आफैं तयार गरी लागु गर्न सक्नेछ र बैठक वस्दा भत्ता बापत प्रति बैठक रु १५०० पाउनेछन ।

९. नगर समन्वय समिति गठन र समन्वय समितिको काम, कर्तब्य र अधिकार

अ) नगर समन्वय समितिको गठन

यस कार्यविधि बमोजिम गठन भएका र हुने संस्थाहरुबीच समन्वय, सम्पर्क तथा अनुभव आदान प्रदान एवं नगर स्तरिय सामुदायिक कार्यका लागि तपसिलको प्रक्रिया बमोजिम टोल विकास संस्था नगर समन्वय समिति गठन गरिनेछ । यसको गठन प्रक्रिया निम्न अनुसार हुनेछ ।

क) नगरभित्र गठन भएका प्रत्येक टोल विकास संस्थाहरुबाट टोल विकास संस्थाले आफ्ना सदस्यहरु मध्येबाट तोकेका कम्तिमा एक महिला सहित दुई जना प्रतिनिधिहरु रहने नगरस्तरीय साधारण सभा गठन हुनेछ ।

ख) उपदफा ९अ (क) अनुसार गठन भएको साधारण सभाले अध्यक्ष, उपाध्यक्ष (२ जना), महासचिव, सचिव (२ जना), कोषाध्यक्ष, र १७ जना सदस्य रहने गरी नगर समन्वय समितिको चयन गर्नेछ । निवर्तमान अध्यक्ष कार्य समितिमा पदेन सदस्यको रुपमा रहनेछ । समन्वय समितिको निर्णय अनुसार समितिका सबै पदाधिकारी सहित नौ सदस्यीय सचिवालय रहनेछ ।

ग) नगर समन्वय समितिको बैठक त्रैमासिक रुपमा बस्नेछ । तर, आवश्यकता अनुसार बैठक बस्न यसले बाधा पार्ने छैन ।

घ) नगर समन्वय समितिको व्यवस्थित सञ्चालन तथा व्यवस्थापनका लागि छुट्टै विधान बनाउन सकिनेछ । विधान टोल विकास संस्थाको नगर भेलाले स्वीकृत गरेपश्चात नगरपालिकाबाट अनुमोदन गरेपश्चात मात्र लागू हुनेछ ।

ङ) समन्वय र परिचालनको सहजताका लागि नगर समन्वय समितिको कार्यालय नगरपालिका कार्यालय हाताभित्र रहनेछ । वडा स्तरीय समन्वय समितिको सम्पर्क कक्ष सम्बन्धित वडा कार्यालयमा रहनेछ ।

आ) नगर समन्वय समितिको काम, कर्तब्य र अधिकार

क) गठन भएका टोल विकास संस्थाहरुबीच समन्वय गर्ने ।

ख) दुई वा दुईभन्दा बढि संस्थाहरुको समन्वयमा कार्य गर्नु परेमा ति संस्थाहरुको वीचमा समन्वय गराउन भुमिका निर्वाह गर्ने ।

ग) नगरको विकासको कार्यमा सबैलाई समेटेर सहयोगी एवम् समन्वयकारी भूमिका निर्वाह गर्ने ।

घ) संस्थाहरुको तर्फबाट विभिन्न तहमा नेतृत्व प्रदान गर्ने ।

ङ) नगरको विकासमा देखा परेका समस्या तथा चुनौतीहरुलाई पहिल्याउन मद्दत गर्ने ।

च) टोल विकास संस्थाहरुको क्षमता विकास, सीप तथा आय-आर्जन एवं स्वरोजगार जस्ता कार्यक्रममा समेत सहयोग गर्ने ।

छ) टोल विकास संस्थाहरुको क्रियाशिलताका लागि समितिको विधान बमोजिम वडा स्तरीय समन्वय समिति गठन गर्ने र समन्वय समितिलाई क्रियाशील गराउने ।

ज) वातावरणमैत्री विकासलाई प्रवर्द्धन गर्दै चैनपुर नगरपालिकालाई वातावरणमैत्री नगर निर्माण गर्न सहयोगी भूमिका निर्वाह गर्ने ।

परिच्छेद - ४

कार्यसमितिको बैठक तथा पदाधिकारीहरुको काम, कर्तव्य र अधिकार

१०. कार्यसमितिको बैठक : टोल विकास संस्था कार्य समितिको बैठक व्यवस्थापन देहाय बमोजिम हुनेछ :

(१) टोल विकास संस्थाका सदस्यहरुको हित, सहयोग एवम् समन्वयका लागि टोल विकास संस्थाको कार्य समितिको बैठक महिनामा कम्तिमा १ पटक बस्नेछ ।

(२) समितिको बैठकमा नगरपालिकाका जनप्रतिनिधि एवम् कर्मचारीहरु लगायत अन्य सरोकारवालाहरुलाई आवश्यकता अनुसार आमन्त्रित गर्न सकिनेछ ।

(३) सचिवले संस्थाको बैठकको निर्णयहरु बैठक पुस्तिकामा लेखी प्रमाणित गराउनु पर्नेछ ।

११. कार्य समितिको पदाधिकारीहरुको काम, कर्तव्य र अधिकार: टोल विकास संस्थाका कार्य समितिको पदाधिकारीहरुको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :

(क) अध्यक्षको काम, कर्तव्य र अधिकार :

१) संस्थाको नियमित बैठक बोलाउने, बैठकका लागि मिति, समय र स्थान तोक्ने ।

२) बैठकको अध्यक्षता गरी बैठक सञ्चालन गर्ने ।

३) बैठकमा अनुशासनको पालना गर्न लगाउने र छलफलका विषयहरु टिपोट गर्ने वा गर्न लगाउने ।

४) छलफल हुँदा सवैको विचार सङकलन गर्ने र सर्वसम्मत निर्णय गर्न पहल गर्ने।

५) निर्णयहरु लागु गर्ने र गर्न लगाउने ।

६) विकासको कार्यमा सवैलाई समेटेर नेतृत्व प्रदान गर्ने ।

७) संस्थाले आर्जन/प्राप्त गरेको नगद वा जिन्सी सामानको सुरक्षाको प्रबन्ध मिलाउने ।

८) विशेष बैठकको आवश्यकता परेमा विधान बमोजिम बैठक बोलाउने

९) कार्यविधि बमोजिम अन्य कार्यहरु गर्ने ।

(ख) उपाध्यक्षको काम, कर्तव्य र अधिकार :

१) कार्यसमितिको बैठकमा नियमित उपस्थित हुने ।

२) अध्यक्षको अनुपस्थितिमा बैठकको अध्यक्षता गर्ने ।

३) अध्यक्ष तथा कार्यसमितिले तोकेको अन्य कार्यहरु गर्ने ।

(ग) सचिवको काम, कर्तव्य र अधिकार :

१) अध्यक्षको आदेशानुसार बैठक बोलाउने ।

२) एकतिहाइ सदस्यहरुले विशेष बैठकका लागि लिखित माग गरेमा विधान बमोजिम बैठक बोलाउने ।

३) छलफलका प्रस्तावहरु संकलन गरी बैठकमा पेश गर्ने र बैठकको निर्णय लेखी निर्णय प्रमाणित गराउने ।

४) संस्थाको क्रियाकलापको बारेमा सदस्यहरुलाई जानकारी गराउने ।

५) तोकिएको अन्य कार्य गर्ने ।

(घ) कोषाध्यक्षको काम, कर्तव्य र अधिकार :

१) संस्थाको आम्दानी र खर्चको विवरण तयार गर्ने ।

२) खर्चको लेखापरीक्षण गराउने ।

३) बैंकमा खाता सञ्चालन गर्दा संयुक्त रुपमा सञ्चालन गर्ने ।

४) संस्थाको नगद र जिन्सी सामानको जिम्मा लिई सुरक्षा गर्ने ।

(ङ) सदस्यहरुको काम, कर्तव्य र अधिकार :

१) नगरपालिकासँग भएको साझेदारीपत्रमा उल्लेखित सर्तअनुसार गर्नुपर्ने कामहरु गर्ने ।

२) संस्थाको हिसाब-किताब जाँच गर्ने ।

३) संस्थाका पदाधिकारीहरुले गरेका कामको मूल्याङ्कन नियमित रुपमा गर्ने ।

४) आवश्यकतानुसार संस्था सञ्चालनका लागि नीति, नियमहरु बनाउने र सो नियमहरु पालना भए नभएको हेर्ने ।

५) आवश्यकतानुसार अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, सचिव, कोषाध्यक्षहरुलाई सघाउने ।

६) तोकिएको अन्य कार्यहरु गर्ने ।

परिच्छेद - ५ अनुगमन-मूल्याङ्कन तथा पुरस्कार सम्बन्धी व्यवस्था

१२. अनुगमन-मूल्याङ्कन :

संस्थाहरुको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन तपसिलका बिषयमा आधारित वा मापदण्ड तयार गरी गर्न सकिन्छ ।

क) नियमित प्रगति विवरण, बैठक, आर्थिक पारदर्शिता, बार्षिक साधारण सभा, बचत परिचालन, रचनात्मक गतिविधि सञ्चालन, श्रोत परिचालन, राष्टिय तथा स्थानीय सामाजिक अभियानहरुमा सहभागिता, ऋण परिचालनको अवस्था, वेरुजु तथा बेरुजू फछ्र्यौंट एवं सिर्जनशिलता आदिको आधारमा संस्थाको मूल्याङ्कन गरी पुरस्कृत एवं दण्डित गर्न सकिनेछ ।

ख) नगरपालिकाले नियुक्त गरेको लेखा लेखापरीक्षकबाट लेखा परीक्षण गराउनुपर्नेछ । र लेखा परीक्षकको पारिश्रमिक साधारण सभाबाट पारित गर्नु पर्नेछ ।

ग) संस्थाको हिसाव विवरण र त्यस सम्वन्धमा लेखा परीक्षकको प्रतिवेदन साधारण सभाबाट अनुमोदन गर्नुपर्दछ ।

घ) तोकिएको समयमा साधारण सभा नगर्ने संस्थालाई नियमित साधारण सभा गर्न उत्प्रेरीत गरिनेछ र साधारण सभा गर्न नसकेमा आवश्यक कार्यवाही गरिनेछ ।

ङ) दण्ड तथा पुरस्कार सम्बन्धी व्यवस्था : टोल विकास संस्थाको स्तर मापन गर्न निर्देशक समितिले विभिन्न सूचांकहरु निर्धारण गरी सो का आधारमा टोल विकास संस्थाहरुको वार्षिक रुपमा मूल्यांकन गरी उत्कृष्ट टोल विकास संस्थालाई दण्ड तथा पुरस्कारको व्यवस्था गर्न सक्नेछ । मूल्यांकन प्रयोजनका लागि निर्देशक समितिले उपसमिति निर्माण गर्न सक्नेछ ।

१३. संस्थाको कार्य समिति बिघटन, पुनर्गठन तथा खारेजीः

क) संस्थाको विधानको उद्देश्यको बर्खिलाप वा प्रचलित ऐन, नियम, कानून विपरित कार्य गरेमा तथा सामाजिक सद्भाव बिथोल्ने गतिविधि गर्ने संस्था विघटन हुनेछ ।

ख) अदालत वा न्यायिक निकायबाट संस्थाले गरेको काम र्कावाहीहरु गलत प्रमाणित भएमा वा विघटन गर्ने निर्णय भएमा,

ग) बहुमत सदस्यको उपस्थितिमा उपस्थित सदस्य संख्याको दुई तिहाई बहुमतबाट विघटनको प्रस्ताव पारित भएमा ।

घ) संस्थालाई हानी नोक्सानी हुने गरी आर्थिक अनियमितता वा भ्रष्टाचार गरेको अभियोग प्रमाणित भएमा, अदालतले विघटन गरेमा नगरपालिकाले कुनै पनि वेला संस्था विघटन, पुनर्गठन वा खारेज गर्न सक्दछ । तर सम्बन्धित संस्थाहरुलाई सफाइ दिने अवसरवाट वञ्चित गरिने छैन । यस सम्बन्धी अन्तिम निर्णय गर्ने अधिकार नगरपालिकाको हुनेछ ।

परिच्छेद - ६ आर्थिक व्यवस्थापन

१४. आर्थिक व्यवस्थापन : संस्थाको आम्दानी, खर्च,, नाफा, लेखा परीक्षण लगायत आर्थिक व्यवस्थापन देहाय बमोजिम हुनेछ :

(क) टोल विकास संस्थाको आम्दानी :

१) विभिन्न सरकारी तथा गैरसरकारी निकायहरु, विभिन्न सामुदायिक संस्था तथा व्यक्तिहरुबाट प्राप्त हुने सहायता र अनुदान ।

२) टोल विकास संस्थाले आयमूलक कार्यहरु सञ्चालन गरी प्राप्त हुने आम्दानी ।

३) संस्थाको विकास निर्माणका लागि बचत कोषबाट संस्थाको निर्णयानुसार छुट्याइएको रकम ।

४) टोल विकास संस्थाका सदस्यहरुले बचत गरेको रकम ।

५) संस्थाले अन्य स्रोतबाट प्राप्त गरेको रकम ।

(ख) खर्च

१) संस्थाको विकास निर्माणका लागि टोल विकास कोषको रकम संस्थाको निर्णयानुसार खर्च हुनेछ ।

२) संस्था सञ्चालन, व्यवस्थापन र लेखापरीक्षणका लागि गर्नुपर्ने खर्चहरु टोल विकास संस्थाको नीति बमोजिम खर्च हुनेछ ।

(ग) नाफा

१) टोल विकास संस्थाले आर्जन गरेको आम्दानीबाट खर्च कटाई बाँकी रहेको रकम संस्थाको नाफा मानिनेछ ।

२) नाफा संस्थाको निर्णयानुसार टोलको विकासका लागि खर्च गरिनेछ ।

(घ) लेखा : संस्थाको लेखा देहाय बमोजिम हुनेछ :

१) कोषाध्यक्षले सबै प्रकारको नगदी तथा जिन्सी आम्दानी, सम्पूर्ण विकास खर्चको विवरण, संस्थाको सञ्चालन र व्यवस्थापनमा भएको प्रशासनिक खर्चहरुको स्पष्ट लेखा राख्नु पर्दछ ।

२) कोषाध्यक्षले राखेको आम्दानी खर्चको हिसाब टोल विकास संस्थाको बैठकमा पेश गर्नु पर्दछ ।

(ङ) लेखापरीक्षण : संस्थाको लेखापरीक्षण देहाय बमोजिम हुनेछ :

१) आवश्यकतानुसार नगरपालिकाले पनि संस्थाको आम्दानी खर्चको लेखापरीक्षण गर्न, गराउन सक्नेछ ।

२) संस्थाले आफ्नो वार्षिक लेखापरीक्षणको प्रतिवेदन नगरपालिकामा समेत पेश गर्नुपर्नेछ ।

परिच्छेद - ७ विविध

१५. अविश्वासको प्रस्ताव :

संस्थाको विधानमा अविश्वासको प्रस्ताव सम्बन्धी व्यवस्था अनिवार्य रुपमा उल्लेख गरिएको हुनु पर्दछ । यो प्रस्ताव सम्बन्धित टोल विकास संस्थाको कम्तिमा २५ प्रतिशत सदस्यहरुले कारण सहित लिखित उजुरी समितिमा दर्ता गरेको १५ दिनभित्र बिशेष साधारण सभा बोलाई यसको टुङ्गो लगाई सक्नु पर्दछ । यदि सम्बन्धित समितिले अविश्वास प्रस्ताव दर्ता गर्न अस्वीकार गरेमा सो प्रस्ताव निर्देशक समितिमा दर्ता गर्न सकिन्छ । यस्तो प्रस्ताव दर्ता हुन आएमा निर्देशक समितिले एक महिनाभित्र टुङ्गो लगाउन निर्देशनात्मक आदेश संस्थालाई दिन सक्दछ । यसको अन्तिम टुङ्गो उपदफा ११ (ग) बमोजिम प्रक्रियाबाट लगाउनु पर्दछ ।

१६. संस्था दर्ता खारेजी वा विघटन

स्वीकृत विधान बमोजिम संस्था सञ्चालन नभई संस्था खारेजी गर्नुपर्ने अवस्थामा संस्थाका सम्पत्ति नगरपालिकाको हुनेछ । तर बचत कार्यक्रमबाट सिर्जित व्यक्तिगत बचत रकम तथा यसको आयहरु सदस्यहरुको हिसाब बमोजिम फिर्ता पाउनेछन् ।

१७. संस्था विभाजन र नयां संस्थाको गठन

टोल विकास क्षेत्रभित्र शहरीकरण बढ्दै जांदा घरधुरी संख्या बढी भएको कारणबाट संस्थालाई सञ्चालन तथा व्यवस्थापन गर्न जटिलता हुने अवस्था रहेमा संस्थालाई भौगोलिक सिमानाका आधारमा छुट्याई नयां संस्था गठन गर्न सकिनेछ । साधारण सभावाट सम्पूर्ण सदस्य संख्याको कम्तिमा दुई तिहाई सदस्यको निर्णय गराई नगरपालिकामा लिखित प्रस्ताव पेश भएमा निर्देशक समितिले यस सम्बन्धमा निर्णय गरी नयाँ संस्था दर्ताको अनुमति दिन सकिनेछ ।

१८. विधान संशोधन

संस्थाको विधान संशोधन गर्नुपर्ने भएमा कार्य समितिले स्वीकृत गरेपछि साधारण सभामा पेश गरी सो सभामा उपस्थित सदस्यहरुको दुई तिहाइ बहुमतले पारित गरी नगरपालिकाबाट अन्तिम स्वीकृति पछि विधान संशोधन हुनेछ ।

१९. बाधा अड्काउ फुकाउ : यो कार्यविधिको कार्यान्वयनको क्रममा कुनै बाधा अड्चन आएमा सोको व्याख्या गर्ने अधिकार नगर कार्यपालिकालाई हुनेछ र नगर कार्यपालिकाले गरेको निर्णयानुसार बाधा अड्काउ फुकाइनेछ ।

२०. खारेजी तथा बचाउ

क) प्रचलित कानुनसंग बाझिएको हदसम्म यस कार्यविधिको प्रावधान तथा व्यवस्थाहरु स्वतःखारेज हुनेछ ।

अनुसूची-१

.... टोल विकास संस्थाको विधान

प्रस्तावनाः

स्थानीय रुपमा उपलब्ध श्रम, सीप र साधन तथा अवसरहरुलाई अधिकतम परिचालन गरी आफ्नो टोल समुदायको विकासका लागि सामुहिक प्रयत्न अघि बढाउन, जनसहभागिताका माध्यमबाट समतामुलक समाबेशी र वातावरण मैत्री दिगो विकास हासील गर्न, सामुदायिक भावना विकास, पारस्पारिकता, सद्भाव विकास गर्दै वचत संकलन र परिचालनबाट स्वावलम्बन सृजना गर्दै नगर क्षेत्रकै गरीवी न्युनीकरणमा टेवा दिन र चैनपुर नगरपालिकाले अंगिकार गरेको स्वच्छ, सृजनशील, सम्बृद्ध औद्योगिक नगरको दूर दृष्टिका माध्यमबाट मानवियताको शहर निर्माण अभियानमा टोल समुदाय तहबाट योगदान गर्न तथा टोलका जनसमुदायहरुलाई संस्थागत रुपमा विकास गर्ने वातावरण सिर्जना गर्न .... टोल विकास संस्था स्थापना गरी संचालन गर्न वान्छनीय भएकोले यो विधान बनाइएको छ ।

परिच्छेद १

प्रारम्भिकः

संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ

क) यो विधान ....टोल विकास संस्थाको विधान हुनेछ

ख) यो संस्थाको नाम ....टोल विकास संस्था हुनेछ ।

ग) यो विधान .... टोल विकास संस्थाको साधारण सभाबाट स्वीकृत भएको मिति

२. परिभाषाः

विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस विधानमाः

क) “संस्था” भन्नाले .... टोल विकास संस्थालाई सम्झनुपर्छ ।

ख) “विधान” भन्नाले टोल विकास संस्थाको विधानलाई सम्झनुपर्छ ।

ग) “साधारणसभा” भन्नाले संस्थाको साधारण सदस्यहरुको भेला सम्झनुपछ ।

घ) “समिति” भन्नाले टोल विकास संस्थाको कार्यसमिति सम्झनुपर्छ ।

ङ) “बैठक” भन्नाले संस्थाको संयुक्त वा छुट्टा छुट्टै बैठक सम्झनुपर्छ ।

च) कार्यमुलक उपभोक्ता समुह भन्नाले साधारणसभाले विशेष जिम्मेवारी दिई गठन भएका समूह वा संस्थाभित्र विभिन्न कार्य गर्नका निमित्त गठित समूहहरुलाई सम्झनुपर्छ ।

छ) पदाधिकारी भन्नाले संस्था वा कार्यमुलक/उपभोक्ता समुहका अध्यक्ष, कोषाध्यक्ष सचिव र सदस्यहरुलाई जनाउंछ ।

ज) उपसमिति भन्नाले कुनै निश्चित कार्य तथा अवधि तोकी गठन गरिएको उपसमितिलाई सम्झनु पर्छ ।

झ) “बचत” भन्नाले साधारण सदस्यहरुबाट निश्चित अबधिमा संचय गरेको रकमलाई सम्झनुपर्छ ।

ञ) “बचतकर्ता” भन्नाले संस्थाका बचत गर्ने सदस्यहरुलाई जनाउंछ ।

ट) “ऋण” भन्नाले एकमुष्ट वा किस्तावन्धीका रुपमा फिर्ता बुझाउने गरी निश्चित अबधि, व्याजदर र उद्देश्यका साथ प्रदान गरेका रकमलाई जनाउदछ ।

ठ) “तोकिए” वा “तोकिएबमोजिम” भन्नाले संस्थाले समयसमयमा गरे निर्णयबमोजिम निर्धारित कार्यविधि वा यस विधानअर्न्तगत बनाइएका नियमावली वा विनियममा उल्लेखित कुराहरुलाई जनाउदछ ।

३. **संगठित संस्था हूनेः**

.**क)** संस्थाको आफ्नो छुटै छाप हुनेछ । सो छाप कार्यमुलक उपभोक्ता समुहहरुले आ आफ्नो नाम राखी प्रयोग गर्न पाउनेछन् ।

ख) संस्था तथा कार्यमुलक/उपभोक्ता समुहले व्यक्तिसरह चल अचल सम्पत्ति प्राप्त गर्न, उपभोग गर्न वा कूनै प्रकारको बन्दोबस्त गर्न सक्नेछ ।

ग) संस्था वा कार्यमुलक/उपभोक्ता समुहले व्यक्तिसरह आ- आफ्नो नामवाट नालिस उजूर गर्न र सोउपर नालिस उजूर लाग्न सक्नेछ ।

परिच्छेद - ३

संस्थाका उद्देश्यहरुः

संस्थामा आवद्ध सबैखाले सदस्यहरुको संस्थागत, सामाजिक तथा आर्थिक विकासका लागि देहायबमोजिमको उद्देश्य हूनेछ ।

क) टोल स्तरमा सक्षम र दिगो स्वायत्त संस्थाको विकास गर्ने ।

ख) टोलका व्यक्तिहरुको आयमा बृद्धि गर्ने कार्यक्रमको संचालन गरी गरिबी न्यूनीकरणमा मदत पुऱ्याउने ।

ग) स्थानिय स्तरको विकास प्रक्रियालाई दिगो र आत्मनिर्भर बनाउन स्थानीय स्तरको समूदायका व्यक्तिहरुको क्षमता विकास कार्यक्रम कार्यान्वयनमा टेवा पूाउने ।

घ) संस्थालाई नगरपालिकाको सहयोगी संस्थाको रुपमा स्थापित गराई सहभागितात्मक नगरपालिका योजना तर्जूमा, अनूगमन तथा मुल्यांङकन प्रक्रियामा सक्रिय सहभागी बनाउने

ङ) स्वशासित संस्थालाई प्रभावकारी बनाउने ।

५. टोल विकास कार्य समितिको गठन : टोल विकास कार्यसमितिको गठन देहाय बमोजिम हुनेछः

क) यस नगरपालिका क्षेत्रका वस्तीहरुको निश्चित भौगोलिक क्षेत्रभित्रका टोल तहमा रहेका घरपरिवारका सदस्यहरुबाट टोल विकास संस्थाको गठन गरिनेछ ।

ख) पहिलोपटकका लागि टोल विकास संस्थाको व्यापक भेलाबाट टोल विकास समितिको कामलाई व्यवस्थित गर्न अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, सचिव, कोषाध्यक्ष र आवश्कयता अनुसारका सदस्यहरु रहेको एक टोल विकास कार्य समिति गठन हुनेछ । तर दोस्रो पटकको हकमा यस्तो कार्य समिति साधारण सभाको सर्वसम्मत वा सो नभएमा बहुमतबाट पुनर्गठन हुनेछ । टोल विकास कार्य समितिको अवधि ३ वर्षको हुनेछ । एकपटक अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, सचिव र कोषाध्यक्ष भएको व्यक्ति पुनः सोही पदमा लगत्तै दुई वर्षको अवधि व्यतित नभई नियुक्त हुने छैन । एक व्यक्ति एकै पदमा दुई कार्यकाल भन्दा बढी अवधि रहन पाउने छैन । कार्य समितिमा अध्यक्ष, सचिव वा कोषाध्यक्ष मध्ये कुनै एकजना अनिवार्य रुपमा महिला हुनु पर्नेछ ।

ग) टोल विकास संस्था गठन गर्दा सकेसम्म टोलका सम्पूर्ण घरधुरीलाई एक घर एक सदस्यको रुपमा समेट्नु पर्दछ । सो सम्भव नभए कम्तीमा ८० प्रतिशत घरधुरी सहभागी गराई टोल विकास संस्था गठन गर्न सकिनेछ । टोल विकास संस्थामा सहभागी भएका सदस्यहरुमध्ये कम्तिमा ५० प्रतिशत महिला आवद्ध गराउनु पर्नेछ ।

६. संस्थाका कार्यहरुः

क) प्रत्येक टोल स्तरमा शतप्रतिशत घरपरिवार सहभागी भएका महिला वा पूरुष वा दूवैथरी समावेश भएको टोल विकास संस्था गठन गर्ने ।

ख) सदस्यहरुवाट नियमित रुपमा बचत संकलन तथा परिचालन गर्ने ।

ग) संस्थाका सदस्यहरुलाई उद्यमशीलतातर्फ अग्रसर गराउन आफ्नो स्वलगानी तथा संघसंस्थाबाट ऋण लिई उद्यम संचालन गर्न पहल गराउने ।

घ) तालिम तथा प्रविधिमा विशेष चाख राखी टोलवासीहरुको ज्ञान र सीप वृद्धि गराउने कार्यमा सहयोग गर्ने ।

ङ) टोलमा आईपरेका समस्याहरु समाधान गर्न एकअर्कामा भाईचारा कायम गरी सभ्य समाजको अवधारणा कायम गर्ने ।

च) पिछडिएका वर्ग तथा जनजातिहरुको विकासका लागि सम्वन्धित क्षेत्र तथा निकायवाट सहयोगका लागि सम्वन्ध विस्तार तथा समन्वय कायम गर्ने ।

छ) बाल सहभागिता अभिबृद्धि, सामाजिकीकरण एव बाल विकासका लागि टोल क्षेत्रमा बाल क्लव गठन, परिचालन र बाल बचत कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।

ज) आफ्नो समस्यालाई प्रभावकारी रुपमा कार्यान्वयन गर्न तथा स्रोतको समूचित परिचालनका लागि आफ्ना सामाजिक तथा आर्थिक पुर्वाधार विकाससम्वन्धी टोल विकास योजना र उद्यम विकास योजना बनाउने ।

झ) नगरपालिकाले अघि बढाउने सामाजिक एवं आर्थिक विकास र सामाजिक परिवर्तनका अभियानमा ऐक्यबद्धता एवं प्रतिबद्धता जनाउँदै सिंगो नगरको विकासमा आफ्नो क्षेत्रबाट योगदान गर्ने ।

ञ) महिनामा एक दिन आफ्नो टोल समुदायमा सरसफाई अभियान सञ्चालन गरेर टोलको स्वच्छता अभिबृद्धि गर्ने ।

परिच्छेद - ३

७. सदस्यताः

क) यस विधानको उद्देश्य बमोजिम संस्थाप्रति श्रद्धा र निष्ठा राखी बिधानलाई स्वीकार गर्ने स्थानीय सबै बालिग व्यक्ति, टोलवासी यस संस्थाको सदस्य हूनेछ ।

ख) सदस्य बन्न इच्छूक नयां टोलवासीलाई संस्थाले तोकेबमोजिम संस्थामा दरखास्त दिएमा सदस्यता प्रदान गरिनेछ ।

८. सदस्यता नरहनेः

क) सदस्यको मृत्यू भएमा ।

ख) सदस्यले दिएको सदस्यता परित्यागको लिखित निवेदन संस्थाले स्वीकृत गरेमा । तर संस्थाको निर्णयउपर चित्त नबूझेमा साधारणसभामा पेश गर्ने र साधारणसभाको निर्णय अन्तिम हूनेछ ।

ग) सदस्यता शूल्क नतिरेको वा संस्थाको निर्णय पालन नगरेमा संस्थाले निर्णय गरी सम्पुर्ण सदस्यहरुलाई जानकारी गराएमा ।

घ) संस्थालाई हानि नोक्सानी हूने कूनै कार्य गरेमा वा नैतिक पतन, आर्थिक अनियमितता वा भ्रष्टाचार गरेको अभियोग प्रमाणित भई सजाय पाएको कारण देखाई संस्थाले सदस्यताबाट हटाउने निर्णय गरेमा । तर सम्बन्धित सदस्यहरुलाई सफाइ दिने अवसरवाट वन्चित गरिनेछन । यससम्बन्धी अन्तिम निर्णय गर्ने अधिकार साधारणसभा हूनेछ ।

ङ) नेपालको प्रचलित कानुनले निषेध गरेको कार्य गरेमा ।

परिच्छेद - ४

संस्था गठन एवं कार्य संचालन विधिः

क) निश्चित भौगोलिक क्षेत्रका व्यक्तिहरुको सर्वसम्मति निर्णयवाट टोलको क्षेत्र निर्क्यौल गरेपछि त्यस टोलभित्र बसोबास गर्ने सम्पुर्ण बालिग व्यक्तिहरुको उपस्थितिमा संस्था गठन गरिनेछ । तर कार्य समिति गठन तथा अन्य प्रयोजनमा मतदान गर्नुपर्ने अवस्था हुंदा स्थायी बसोबास भएका प्रति परिवारबाट एक जनाले मात्र मतदान गर्न पाउनेछन् ।

ख) दफा ८ (क) बमोजिम टोल विकास संस्था गठन गर्न उपस्थित भएकाहरुले गरेको सर्वसम्मत वा बहुमतीय निर्णयको आधारमा एक एक जना अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, कोषाध्यक्ष र सचिव र अन्य सदस्य गरी बढीमा एघार सदस्यीय कार्य समिति गठन हुनेछ ।

ग) बचत कार्य सञ्चालन भएको टोल विकास संस्थाको हकमा कार्य समितिमा रहन अनिवार्य रुपमा बचतकर्ता व्यक्ति हुनुपर्दछ ।

घ) कार्य समिति गठन गर्दा टोल क्षेत्रका अठार वर्ष मुनिका एक बालक र एक बालिका लाई बाल प्रतिनिधिका रुपमा छनौंट गर्नुपर्नेछ । अठार बर्ष उमेर पूरा गरेपछि निजको स्थानमा अर्को प्रतिनिधि कार्य समितिले तोक्नेछ ।

ङ) कार्य समितिको कार्यकाल तीन वर्षको हूनेछ ।

१०. संस्थाका पदाधिकारीहरुको काम, कर्तब्य । अधिकारः

संस्थाका पदाधिकारीहरुको काम, कर्तब्य र अधिकार देहायबमोजिमका हूनेछन् ।

क) अध्यक्षको काम, कर्तब्य र अधिकारः

टोल विकास संस्थालाई कसरी प्रभावकारी भन्ने सम्वन्धमा संस्थाका अध्यक्षको काम, कर्तब्य र अधिकार निम्न वमोजिम हूनेछ ।

१. टोल विकास संस्थाको नियमित बैठक बोलाउने/बैठकका लागि मिति, समय र स्थानको निर्णय गर्न संस्थाका सबै सदस्यको सहमति लिने ।

२. बैठकको अध्यक्षता गरी बैठक संचालन गर्ने ।

३. बैठकमा अनूशासनको पालन गर्न लगाउने र छलफलका विषयहरु रिपोट गर्ने वा गर्न लगाउने ।

४.छलफल हूंदा सबैको विचार संकलन गर्ने र सर्वसम्मत निर्णय गर्न पहल गर्ने

५. बैठकमा आवश्यक प्रस्तावहरु पेश गर्न लगाउने ।

६. निर्णयहरु लागू गर्ने र गर्न लगाउने ।

७ सचिव र कोषाध्यक्षलाई आवश्यकता अनूसार सहयोग पूऱ्याउने

८. विकासको कार्यमा सबैलाई समेटेर नेतृत्व प्रदान गर्ने ।

९. संस्थाले आर्जन/प्राप्त गरेको नगद वा जिन्सी सामानको सूरक्षाको प्रबन्ध मिलाउने ।

१०. आवश्यक कार्यमा संस्थाको प्रतिनिधित्व गर्ने वा गराउने ।

११. अन्य सहयोगी निकायहरुसंग समन्वय राख्ने, आवश्यक भएमा परिचालनको बन्दोबस्त गर्ने ।

१२. बिशेष बैठकको आवश्यकता परेमा सबै सदस्यहरुको सहमतिमा बैठक बोलाउने

१३.विविध प्रकारका समन्वय बैठकमा भाग लिने ।

ख) संस्थाको उपाध्यक्षको काम, कर्तब्य र अधिकारः

१. अध्यक्षको अनुपस्थितिमा अध्यक्षको रुपमा जिम्मेवारी लिने ।

२. अध्यक्षलाई आवश्यक सहयोग गर्ने ।

ग) संस्थाको सचिवको काम, कर्तब्य र अधिकारः

१. अध्यक्षको आदेशानूसार वैठक बोलाउने ।

२. अध्यक्षको अनूपस्थितिमा बैठकको अध्यक्षता गर्ने ।

३. एकतिहाइ सदस्यहरुले विशेष बैठकका लागि लिखित माग गरेमा विशेष बैठक बोलाउने ।

४. बैठक पूस्तिकामा उपस्थिति गराउने

५. छलफलका प्रस्तावहरु संकलन गरी बैठकमा पेश गर्ने र बैठकको निर्णय लेखी निर्णय पढेर सूनाउने पून:प्रत्येक सदस्यहरुलाई हस्ताक्षर गर्न लगाउने

६.वचत तथा ऋण लगानीको व्यवस्थापन गर्न सहयोग पूऱ्याउने

७. संस्थाको क्रियाकलापका बारेमा सदस्यलाई जानकारी गराउने

८. संस्था संचालनमा र अन्य सदस्यहरुलाई आवश्यक सहयोग गर्ने

घ) संस्थाका कोषाध्यक्षको काम, कर्तव्य र अधिकारः

१. प्रत्येक बैठकमा सबै सदस्यहरुबाट बचत संकलन गरी बचतको विवरण पेश गर्नूपर्ने
२. प्रत्येक सदस्यको बचत रकम व्यक्तिगत बचत खातामा चढाउने ।
३. व्यक्तिगत बचत खाताअनूसारको रकम प्रत्येक सदस्यको पासबूकमा चढाई प्रमाणका लागि दस्तखत गर्ने ।
४. संकलित बचत रकम संस्थाको निर्णयअनूसार नजिकको बैंकको खातामा जम्मा गरी/गराई बैंकबाट प्राप्त भएको पासबूकमा उल्लेख गराउने ।
५.बैठकको निर्णयअनूसार बचतको परिचालन गरी रेकर्ड राख्ने ।
६ निर्णयअनूसार गर्नूपर्ने लगानी गरी असुलीसमेत गर्ने र लगानी र असुलीको रेकर्ड राख्ने ।
७. सम्पुर्ण सदस्यहरुको गत बैठकसम्मको बचत रकम, बैकमा रहेको रकमसंग भिडाउने जस्तै, कूल वचत रकम - बैकमा रहेको रकम –लगानी/नगद मौज्दात
८. ऋण लगानीपश्चात् प्राप्त व्याज आम्दानी वा अन्य कार्य गर्दा प्राप्त हूने आम्दानीको वितरण गरी सबै सदस्यहरुको व्यक्तिगत खाता, पासबूक एवं बचतखातामा चढाउनूपर्ने ।
९. संस्थाले गरेको काम/कारोबारको लेखापरीक्षण गराउने ।
१०.बैकमा खाता संचालन गर्दा संयूक्त रुपमा खाता संचालन गर्ने
११. अन्य सदस्यहरुसंग समन्वय राखी सहयोग लिने दिने ।
१२. संस्थाका नगद र जिन्सी सामानको जिम्मा लिई सूरक्षा गर्ने ।

ङ) संस्थाका सदस्यहरुको काम, कर्तव्य र अधिकारः

१. आवश्यकताअनूसार अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, सचिव, कोषाध्यक्षहरुलाई सघाउने ।
२. बैठकमा उपस्थित भई प्रत्येक छलफलमा भाग लिने ।
३. नियमित बचत बूझाउने र अरुलाई पनि बुझाउन प्रोत्साहित गर्ने ।
४. आफूले लिएको ऋण समयमा तिर्ने साथै ऋण असुली गर्न सहयोग गर्ने ।

११. साधारण सभाको गठन र कार्य प्रणालीः साधारण सभाको गठन र कार्यप्रणाली देहाय बमोजिम हुनेछ :

१. संस्थाको सम्पुर्ण सदस्यहरु र सल्लाहकारसमेत रहेको एक साधारण-सभा हुनेछ ।
२. साधारण सभा बर्षमा एक पटक बस्नेछ र आवश्यकता अनुसार विशेष साधारण सभा बस्न सक्नेछ । साधारण सभाको अध्यक्षता संस्थाको अध्यक्षले गर्नेछ । निजको अनुपस्थितिमा क्रमशः संस्थाको उपाध्यक्ष, सचिव र निजको पनि अनुपस्थितिमा संस्थाको जेष्ठ सदस्यले गर्नेछ ।
३.साधारण-सभा संस्थाको सर्वोच्च निकाय हुनेछ ।

१२. साधारण-सभाको काम, कर्तब्य र अधिकारः साधारण सभाको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :

क) संस्थाको साधारण-सभाको सल्लाह प्राप्त गर्न उचित देखी पेश गरेको जुनसुकै विषयमा यथोचित् सल्लाह दिने ।
ख) लेखापरीक्षक नियुक्ति गर्ने तथा यसको पारिश्रमिक तोक्ने ।
ग) संस्थाको गत सालको हिसाव विवरण र त्यस सम्वन्धमा लेखापरिक्षकको प्रतिवेदन पारित गर्ने ।
घ) कार्यसमितिलाई अधिकार प्रत्यायोजन गर्ने ।
ङ) उजुरी पुनरावेदन सुन्ने र निर्णय दिने
च) संस्थाको बिधान संशोधन गर्ने ।
छ) आवश्यकताअनुसार सल्लाहकारको मनोनयन गर्ने ।

ज) संस्थाको वार्षिक कार्ययोजना स्वीकृत गर्ने
झ) कार्य समितिको गठन गर्ने ।

१३. आर्थिक व्यवस्था:

क) संस्थाको देहायबमोजिम आर्थिक स्रोत हुनेछः

- सदस्यताबाट प्राप्त शुल्क ।
- सरकारी तथा गैरसरकारी संस्थावाट निःशर्त सहायता/अनुदान ।
- दाताहरुबाट प्राप्त निःशर्त सहयोग ।
- संस्थाको क्रियाकलापको सिलसिलामा प्राप्त वा सेवा प्रदान गरेर आर्जित आय वा पुरस्कार ।
- टोल विकास संस्थाले विभिन्न संघसंस्थासंग ऋण लिई आफ्ना सदस्यहरुलाई ऋण लगानी गरी कमाएको ब्याज, सेवा शुल्क र हर्जानाबापतको रकम ।
- अन्य आम्दानी ।

ख) प्रत्येक असार मसान्तमा लेखा तयार गरी परीक्षणपश्चात् विवरण साधारणसभामा प्रस्तुत गर्ने जिम्मेवारी सस्थाको हुनेछ ।

ग) संस्थाको नाममा प्राप्त वा खरिद चल-अचल सम्पत्तिको परिचालन र प्रयोग तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

१४. बचत:

क) टोल विकास संस्थाका सदस्यहरुले सम्पूर्ण सदस्यहरुवाट नियमित रुपमा बचत संकलन गरी एक टोल विकास संस्थाको बचत खडा गर्नेछ ।

ख) उक्त संस्थाको बचतको प्रयोगका लागि बैठकको सर्वसम्मत निर्णय आवश्यक पर्नेछ ।

ग) संस्थाको बचत सामान्यतया सदस्यहरुको आर्थिक विकासमा खर्च गर्नुपर्नेछ ।

३) यो बचत रकम संस्थाको कार्यक्षेत्रभित्र संस्थाका सदस्यहरुबीच तोकिएको सर्त र व्यवस्था अनुरुप लगानी र असुली हुनेछ ।

ङ) यो बचत रकम निरन्तर चल्ने र वृद्धि हुदै जानेछ ।

च) यो बचत रकम संलग्न सदस्यहरुको दाबी रहनेछ ।

छ) संस्थाको नयां सदस्य बनी संस्थामा प्रवेश हुन चाहने संस्थाको निर्णयबमोजिम हुनेछ

ज) यो बचत रकम संचालन कार्यविधि तोकिएबमोजिम हुनेछ ।

झ) संस्था दर्ता खारेजी वा विघटन भएमा संस्थाको सामूहिक सम्पत्ति नेपाल सरकारको हुनेछ , तर व्यक्तिगत बचत रकम तथा यसको आयहरु सदस्यहरुको हिसाब बमोजिम फिर्ता पाउनेछन् ।

१५. कार्यसमिति तथा पदाधिकारीको राजीनामाः

क) समितिका सदस्यहरुले आफनो पदवाट राजीनामा दिन चाहने अध्यक्षसमक्ष दिन सक्नेछन् ।

ख) अध्यक्षले आफ्नो राजीनामा उपाध्यक्ष मार्फत समितिको बैठकमा पेश गर्नुपर्नेछ र सो उपर समितिले निर्णय गरेबमोजिम हुनेछ ।

१६. अविश्वासको प्रस्तावः

संस्थाको अध्यक्ष एवं पदाधिकारीहरुउपर अविश्वास लागे यथोचित् कारण देखाई संस्थाका दुई तिहाई सदस्यहरुले विशेष साधारणसभा राखी अविश्वासको प्रस्ताव पेश गर्न सक्नेछ । अविश्वासको प्रस्ताव उपर छलफल गरी हुने निर्णयमा बहुमतलाई भन्दा सर्वसम्मतलाई बढी जोड दिइनेछ ।

१७. विधानको संशोधनः

यस टोल विकास संस्थाको विधान संशोधन गर्नुपर्ने भएमा कार्यगत समितिले स्वीकृत गरेपछि साधारणसभामा पेश गरी सो सभामा उपस्थित सदस्यहरुको दुईतिहाइ बहुमतले पारित गर्नुपर्नेछ ।

१८. विविधः

क) यस विधानबमोजिम टोल विकास संस्थाले आफ्ना सदस्यहरुमध्येवाट आर्थिक विकासका लागि उद्यमी समूह र उद्यम तथा आवश्यक परेका बखत खास कार्यका लागि कार्यमूलक र उपभोक्ता समूह गठन गर्न सक्नेछ । उक्त उद्यम/उद्यमी समूहको काम,कर्तव्य तथा अधिकार तोकिएबमोजिम हुनेछ ।

ख) यो विधानको व्याख्या गर्ने अधिकार संस्थाको साधारणसभामा निहित रहनेछ ।

ग) संस्थाले संस्थाको उद्देश्य पुर्तिका लागि विधानको अधीनमा रही नियमावली बनाउन र उपसमिति गठन गर्नूपर्नेमा सोसमेत गर्न सक्नेछ ।

घ) प्रचलित नेपालको ऐन नियमहरुसंग बाझिएको हदसम्म स्वतः खारेज हूनेछ ।

अनुसूची-२

टोल विकास संस्थालाई नगरपालिकामा दर्ता गर्ने निवेदनको नमूना

श्रीमान् प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत ज्यू,
चैनपुर नगरपालिका,
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, चैनपुर, संखुवासभा ।

विषय : टोल विकास संस्था दर्ता गर्ने सम्बन्धमा ।

उपरोक्त सम्बन्धमा यस नगरपालिकाको वडा नं. .... को .... टोलमा गठन गरिएको .... टोल विकास संस्थालाई हेटौंडा नगरपालिका, नगर कार्यपालिकाको कार्यालयमा दर्ता/सूचिकृत गरिदिनु हुन अनुरोध गर्दछु । यस .... टोल विकास संस्थाको क्षेत्र निम्न उल्लेखित चार किल्लाभित्र सीमित रहनेछ ।

निवेदक

....

अध्यक्षको नाम :

टोल विकास संस्थाको नाम

ठेगना :

पूर्व सिमानाः ....
पश्चिम सिमानाः ....
उत्तर सिमानाः ....
दक्षिण सिमाना : ....
घरधुरी संख्या

अनुसूची-३

चैनपुर नगरपालिका नगर कार्यपालिकाको कार्यलय
चैनपुर -संखुवासभा
१ नं. प्रदेश, नेपाल

<u>टोल विकास संस्था दर्ताको प्रमाण-पत्र</u>

दर्ता नं.: ....

श्री अध्यक्षज्यू,

मिति : ....

.......................टोल विकास संस्था

चैनपुर नगरपालिका- संखुवा सभा ।

चैनपुर नगरपालिकाको टोल विकास संस्था गठन, परिचालन तथा सञ्चालन कार्यविधि, २०७९ को दफा ४ बमोजिमको प्रक्रिया पुरा भएकोले सोही कार्यविधिको दफा ५(क) बमोजिम नगर कार्यपालिकाको मिति २०......./...../..... गतेको निर्णयानुसार टोल विकास संस्था दर्ता स्वीकृत गरिएको हुँदा यो प्रमाण-पत्र प्रदान गरिएको छ ।

तपाई र तपाईको नेतृत्वमा गठन भएको संस्थाले यो कार्यविधिको अधिनमा रहि टोल, टोलवासीको चौतर्फी विकासका लागि क्रियाशिल रहनेछ भन्ने विश्वास लिएको छु ।

नोट : यो प्रमाण पत्र नगरपालिकामा लेखापरिक्षणसहित बार्षिक प्रतिवेदन बुझाएपछि स्वतः नविकरण हुनेछ । लगातार दुई बर्ष प्रतिवेदन नबुझाएमा प्रमाण पत्र स्वतः रद्द हुनेछ ।

....

प्रमाणीकरण गर्नेको
नाम थर :किरण प्रसाद ढकाल
पद : प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत